

МЕТАЛО-ФОЛЬГОВІ ДЕТЕКТОРИ ІЯД: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
С.Б. Чернишенко, В.О. Кива, О.Ю. Охріменко, В.М. Пугач, Д.М. Рамазанов, І.І. Воронецький,
О.О. Кшиванський, О.С. Ковальчук

Інститут ядерних досліджень НАН України, Київ, Україна

Одним із найглибших відкритих питань сучасної фізики є питання про походження баріонної асиметрії Всесвіту. Вивчення цього питання тісно пов'язана з порушенням CP-симетрії — явищем, систематичне дослідження якого у розпадах важких адронів (b- та c-кварків) є головною метою експерименту LHCb на Великому адронному колайдері (CERN, Женева). Однією із провідних організацій пошуку фізики поза Стандартною моделлю є колаборація LHCb, яка налічує понад 1300 науковців з 20 країн, в тому числі вчених з ІЯД НАН України. Паралельно, майбутній експеримент CBM (Compressed Baryonic Matter) на прискорювальному комплексі FAIR (GSI, Дармштадт) матиме на меті дослідження КХД-матерії при екстремальних густинах баріонів — умовах, що відтворюють внутрішню структуру нейтронних зірок і механіку колапсів наднових. Обидва експерименти ставлять перед детекторною технікою виняткові вимоги: безперервна робота в умовах інтенсивних радіаційних потоків, компактність при мінімальній кількості матеріалу детектора та мінімальне перекриття з іншими детекторними підсистемами експерименту, широкий динамічний діапазон вимірювань та висока надійність упродовж десятків тисяч годин набору даних. Саме для забезпечення безпечної роботи експериментів, а також для відслідковування умов проведення експерименту шляхом моніторингу пучка та фону використовуються метало-фольгові детектори (МФД), що є оригінальною розробкою вчених ІЯД НАН України.

Починаючи з 2021 року система радіаційного моніторингу RMS-R3, розроблена і побудована в ІЯД НАН України, безперервно функціонує в складі детектора LHCb [1]. Вісім МФД-сенсорів із мідної фольги симетрично розміщені навколо іонопроводу ВАК та забезпечують онлайн-моніторинг миттєвої світності і радіаційного фону — критичних параметрів для безпечної роботи всього детектора. За п'ять років роботи в Run 3 система продемонструвала стабільність на рівні $<0,1\%$ і максимальну ефективність у всіх режимах роботи LHCb: протон-протонних зіткненнях при $\sqrt{s} = 13,6$ TeV, зіткненнях важких іонів PbPb, а також у режимі фіксованої газової мішені SMOG2 з різними газами (H_2 , He, Ne, Ar), а також зіткнення pO, OO та NeNe при низьких світностях.

Подальші перспективи розвитку метало-фольгових детекторів можна розглядати у мінімум трьох напрямках. Перший — розробка системи RMS-R4 для LHCb Run 4 (2031–2034), де після Модернізації II миттєва світність зросте ще у п'ять разів, до $\sim 10^{34}$ $cm^{-2}s^{-1}$. Модифікації існуючої системи та розробка нової електроніки для системи радіаційного моніторингу дозволить працювати новій системі RMS не тільки при світностях Run4, але і при світностях HL-LHC до $\sim 10^{35}$ $cm^{-2}s^{-1}$. Другий напрям — розробка компактної МФД-системи для радіаційного моніторингу в експерименті CBM. Жорсткі конструктивні обмеження CBM (товщина модуля <10 мм, мінімальний матеріальний бюджет, висока радіаційна стійкість за рахунок важких іонних пучків) є саме тим середовищем, для якого МФД-технологія першочергово створювалася. Третій напрям — мобільна система радіаційного моніторингу MCRM-Д, що інтегрує МФД, мікропиксельні детектори Timerix3 та лічильники Гейгера-Мюллера у портативному форм-факторі для моніторингу радіаційного фону довкілля, радіотерапії та для використання на промисловому виробництві. Це приклад прямого трансферу технологій рівня CERN у суспільно значущі застосування.

Перетворюючи оригінальну українську детекторну технологію на невід'ємний елемент інфраструктури світової науки — від серця найбільшого прискорювача планети до майбутнього флагманського комплексу FAIR, ВФВЕ ІЯД НАН України продовжує розширювати можливості МФД у нових напрямках.

Посилання на використану літературу:

1. S.B. Chernyshenko et al., “RMS-R3 – the system for monitoring region of interaction and background at the LHCb experiment (CERN)”, Nuclear Physics and Atomic Energy, 24(2) (2023) 148-153

Роботи виконувались за підтримки: гранту EURIZON ЄС (угода № 871072, проєкт №3014); гранту НАН України №03/405 (МСПМ-Д, 2025–2026); гранту НФДУ №2020.02/0257, гранту НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених НАН України №17/01-2025(6) та №17/01-2026(6)

РЕЄСТРАЦІЙНА СТОРІНКА

МЕТАЛО-ФОЛЬГОВІ ДЕТЕКТОРИ ІЯД: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

С.Б. Чернишенко, В.О. Кива, О.Ю. Охріменко, В.М. Пугач, Д.М. Рамазанов, І.І. Воронєцький, О.О. Кшиванський, О.С. Ковальчук
Інститут ядерних досліджень НАН України, Київ, Україна

METAL-FOIL DETECTORS of INR NASU: RESULTS AND PROSPECTS

S. Chernyshenko, V. Pugatch, V. Kyva, O. Okhrimenko, D. Ramazanov, O. Kshyvanskyi, I. Voronetskyi
Institute for Nuclear Research, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Назва дос-файлу з тезами	NE_Chernyshenko.docx
Формат доповіді (зайве видалити)	Усна пленарна
Секція конференції (зайве видалити)	Пленарна
Час, хвилин (доповідь + відповіді на запитання)	25+5 хв.
Підписи авторів:	В.М. Пугач Д. Рамазанов С.Б. Чернишенко В.О. Кива О. Ю. Охріменко О.С. Ковальчук О.О. Кшиванський І.І. Воронєцький
Підтримую: Зав. відділу	

Дані про доповідача

Прізвище, ім'я та по-батькові. Посада, науковий ступінь. Місце роботи	Сергій Борисович Чернишенко н.с. ВФВЕ ІЯД
E-mail	chsb2010@gmail.com
Контактний(і) телефон(и)	+380663350466
Побажання доповідача стосовно розташування доповіді у програмі (якщо є потреба) – оргкомітет намагатиметься задовольнити	